

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การสื่อสารในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบโฮมสเตย์ของชุมชนปลายโพงพาง อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม” แบ่งรายละเอียดเนื้อหาสำคัญของระเบียบวิธีวิจัยเป็นหัวข้อ ดังนี้

1. รูปแบบของการวิจัย
2. กลุ่มเป้าหมายในการวิจัย
3. วิธีการเข้าถึงข้อมูลและวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล
4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
5. ความเชื่อถือได้ของข้อมูล
6. การวิเคราะห์ข้อมูล
7. การนำเสนอข้อมูล

โดยมีรายละเอียดของหัวข้อต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

รูปแบบของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาข้อเท็จจริง เพื่อให้เกิดความเข้าใจถึงรูปแบบการสื่อสารและบทบาทของผู้นำชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบโฮมสเตย์ของชุมชนปลายโพงพาง อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ซึ่งเป็นการศึกษาวิจัยในระดับลึก (In-depth) ดังนั้นการวิจัยครั้งนี้ ในลำดับแรกจึงจำเป็นต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับรูปแบบการสื่อสารของสมาชิกชุมชนปลายโพงพาง อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงครามในการจัดการการท่องเที่ยว รวมไปถึงการทำความเข้าใจถึงบทบาทของผู้นำชุมชน ซึ่งเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการขับเคลื่อนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบโฮมสเตย์ของชุมชนปลายโพงพาง อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงครามมาโดยตลอด ดังนั้น รูปแบบการวิจัยได้คำนึงถึงความเหมาะสมและความสอดคล้องกับสภาพการวิจัย โดยผู้วิจัยได้นำหลักการของการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มาใช้เป็นแบบแผนและเป็นแนวทางในการวิจัย เพื่อศึกษาวิเคราะห์ให้เกิดความเข้าใจอย่างถ่องแท้

กลุ่มเป้าหมายในการวิจัย

ประชากรในการศึกษา คือ ผู้นำชุมชนตำบลปลายโพงพง อำเภอมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น สมาชิกในชุมชนที่เข้าร่วมโครงการ และสมาชิกผู้อาศัยอยู่ในชุมชน รวมทั้งสิ้นจำนวน 11 คน ซึ่งได้ทำการสัมภาษณ์ ระหว่างวันที่ 7 มกราคม 2550 – 19 มกราคม 2550

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษานี้ มีดังต่อไปนี้

1. คุณธวัช บุญพัทธ์	ผู้นำชุมชน (ปัจจุบันเป็นสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด)
2. คุณศศิวิมล บุญพัทธ์	ผู้ช่วยดูแลจัดการโครงการ
3. คุณทองสุข ยมะสมิต	เจ้าของบ้านพักที่เข้าร่วมโครงการ
4. คุณทองคำ กฤษณะเศรณี	เจ้าของบ้านพักที่เข้าร่วมโครงการ
5. คุณเล็ก สีวังไพร	เจ้าของบ้านพักที่เข้าร่วมโครงการ
6. คุณอารีย์ พุ่มเทียน	เจ้าของบ้านพักที่เข้าร่วมโครงการ
7. คุณมณฑา อุดมสวัสดิ์	เจ้าของสวนมะพร้าวและสวนส้มโอที่เข้าร่วมโครงการ
8. คุณทวีศักดิ์ ไพโรพฤกษ์	เจ้าของสวนมะพร้าวที่เข้าร่วมโครงการ
9. คุณไพลิน อ่วมบุญมี	เจ้าของเรือที่เข้าร่วมโครงการ
10. คุณอุไร สรุประษากร	สมาชิกผู้อาศัยในชุมชนที่ไม่ได้เข้าร่วมโครงการ
11. คุณเฉลา แจ่มดวงเดช	สมาชิกผู้อาศัยในชุมชนที่ไม่ได้เข้าร่วมโครงการ

สำหรับคณะกรรมการบริหารการท่องเที่ยวภายใต้การดูแลขององค์การบริหารส่วนตำบลทั้ง 7 คน ที่ได้รับการแต่งตั้งตามข้อบังคับตำบลว่าด้วยการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ชุมชน ปลายโพงพง ส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีตำแหน่งทางการปกครองระดับหมู่บ้านหรือระดับตำบลในช่วงระยะเวลาก่อตั้ง อย่างไรก็ตาม ในส่วนของการปฏิบัติงาน การดำเนินการบริหารจัดการต่าง ๆ ส่วนใหญ่ จะมีนายธวัช บุญพัทธ์เป็นผู้ดำเนินการดูแลรับผิดชอบ และปัจจุบันการบริหารจัดการดังกล่าวก็ไม่ได้อยู่ในข้อบังคับของตำบลอีกด้วย

วิธีการเข้าถึงข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้จัดลำดับการเข้าถึงข้อมูลดังนี้

1. ผู้วิจัยศึกษาข้อมูลเบื้องต้นจากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ความเป็นมาของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบโฮมสเตย์ของชุมชนปลายโพงพาง อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ลักษณะวิถีชีวิตของประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ รวมถึงสภาพแวดล้อมทั่วไปในชุมชน เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการวิจัยและเตรียมความพร้อมในการเข้าพบกลุ่มเป้าหมาย
2. ผู้วิจัยทำการศึกษาวิจัยเบื้องต้น โดยลงสำรวจพื้นที่ของชุมชนในระหว่างการศึกษา และเกริ่นแนะนำตัวกับกลุ่มเป้าหมายพอสังเขป
3. ทำหนังสือผ่านคณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เพื่อขออนุญาตและขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
4. ผู้วิจัยเข้าพบกลุ่มเป้าหมายที่เป็นแกนนำซึ่งมีบทบาทในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบโฮมสเตย์ของชุมชนปลายโพงพาง อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม โดยการนัดหมายทางโทรศัพท์ และเดินทางไปพบในพื้นที่ด้วยตนเอง ซึ่งการเข้าพบครั้งนี้ผู้วิจัยได้แนะนำตัวโดยแสดงบทบาทนักวิจัย จากนั้นอธิบายและบอกถึงจุดมุ่งหมายในการวิจัย แนวคำถามในการสัมภาษณ์ และประโยชน์ของงานวิจัย รวมทั้งขอความร่วมมือจากกลุ่มเป้าหมาย
5. เมื่อได้รับการพิจารณาและความร่วมมือจากกลุ่มเป้าหมายแล้ว ผู้วิจัยทำการชี้แจงกรอบในการวิเคราะห์วิจัย และตกลงกับกลุ่มเป้าหมายเกี่ยวกับการเก็บข้อมูลต่าง ๆ ซึ่งใช้ระยะเวลาในการพูดคุยครั้งละประมาณ 1 ชั่วโมง จำนวนครั้งที่ขอสัมภาษณ์ประมาณ 1-2 ครั้ง
6. ผู้วิจัยดำเนินการในกระบวนการเก็บข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายตามข้อตกลงร่วมกัน และร่วมสังเกตการณ์ในกิจกรรมของชุมชนเป็นครั้งคราว โดยการเก็บข้อมูลเป็นไปด้วยความจริงใจ และรักษาสัมพันธภาพอันดีตลอดระยะเวลาการวิจัย

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเป็นผู้เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยอาศัยวิธีการที่หลากหลาย ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริงและสมบูรณ์ โดยกำหนดวิธีการเก็บข้อมูล ดังนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร เพื่อทราบประวัติความเป็นมาและข้อมูลอื่น ๆ ในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบโฮมสเตย์ของชุมชนปลายโพงพาง อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากสื่อสิ่งพิมพ์ ได้แก่ นิตยสารท่องเที่ยวต่าง ๆ สื่ออินเทอร์เน็ต สื่อเฉพาะกิจ และข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้จากชุมชนปลายโพงพาง
2. การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสังเกต (Observation) ผู้วิจัยใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participatory Observation) โดยการเป็นนักท่องเที่ยวเข้าไปร่วมพักอาศัยในบ้านที่เข้าร่วมโครงการโฮมสเตย์ และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non - participatory Observation) ระหว่างการเก็บข้อมูลภายในชุมชน รวมไปถึงสังเกตพฤติกรรม การแสดงออกของกลุ่มเป้าหมายระหว่างการสัมภาษณ์และพูดคุยสอบถามกลุ่มเป้าหมาย และชาวบ้านทั่วไป
3. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ (Interview) ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (Informal Interview) ควบคู่ไปกับการสังเกตอากัปกริยา ท่าทางระหว่างการสัมภาษณ์พูดคุย โดยผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์หลายวิธีผสมผสานกัน ดังนี้
  - 3.1 การสัมภาษณ์แบบมีโครงคำถามและเปิดกว้างไม่จำกัดคำตอบ เพื่อให้อิสระแก่ผู้ถูกสัมภาษณ์ได้พูดถึงเรื่องราวต่าง ๆ ทั้งเรื่องราวทั่วไป สถานการณ์ปัจจุบัน การก่อตัวของกลุ่มในอดีต ความรู้สึก ความคิดเห็น เพื่อไม่ให้ผู้ถูกสัมภาษณ์รู้สึกถูกบีบด้วยระยะเวลาการสัมภาษณ์ที่จำกัด
  - 3.2 การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth) ผู้วิจัยใช้วิธีการนี้เพื่อค้นหาข้อเท็จจริงซึ่งอาจเป็นความนึกคิด เหตุผล เหตุการณ์ต่าง ๆ ที่ประสบมา ทั้งนี้ผู้วิจัยใช้คำถามพูดคุยประเด็นทั่วไป และใช้คำถามแบบหยั่งลึก (Probe) เข้าสู่ประเด็นวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ วิธีการศึกษาข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Research) ควบคู่ไปกับวิธีการสัมภาษณ์ (In-depth Interview) กึ่งมีโครงสร้างที่สร้างขึ้น โดยใช้แนวทางจากการศึกษางานวิจัยที่มีลักษณะใกล้เคียง และใช้แนวทางจากกรอบแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ทั้งนี้ แบบสัมภาษณ์เป็นแนวคำถามปลายเปิด (Open-ended Question) ที่ไม่ขึ้นนำคำตอบและใช้เทปบันทึกเสียงประกอบการเก็บข้อมูล โดยมีประเด็นในการสัมภาษณ์ประกอบด้วยประเด็นหลัก ตามปัญหาคำถามการวิจัยซึ่งมีกรอบประเด็นที่ต้องการศึกษาเพื่อตอบปัญหาการวิจัยดังนี้

- รูปแบบการสื่อสารในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบโฮมสเตย์ของชุมชนปลายโพรงพง อำเภอลำดวน จังหวัดสุรินทร์
  - รูปแบบการสื่อสารเพื่อจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบโฮมสเตย์ของชุมชนปลายโพรงพง ทั้งการสื่อสารเพื่อจัดการการท่องเที่ยว การสื่อสารเพื่อกระตุ้นความร่วมมือ และการสื่อสารเพื่อแก้ไขข้อขัดแย้ง
  - ช่องทางการสื่อสารเพื่อจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบโฮมสเตย์ของชุมชนปลายโพรงพง
  - การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมของสมาชิกชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบโฮมสเตย์ในสถานการณ์ที่ต่างกันไป ทั้งสถานการณ์ทั่วไปและสถานการณ์ที่มีปัญหา
- บทบาทของผู้นำชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบโฮมสเตย์ของชุมชนปลายโพรงพง อำเภอลำดวน จังหวัดสุรินทร์
  - การริเริ่มก่อตั้งการท่องเที่ยวของชุมชนปลายโพรงพง
  - การระดมหรือกระตุ้นความร่วมมือของชุมชน
  - การบริหารจัดการการท่องเที่ยวในชุมชน
  - การแก้ปัญหาข้อขัดแย้งในการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชน
  - วิธีการสื่อสารเพื่อก่อตัวในการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนปลายโพรงพง
  - วิธีการสื่อสารเพื่อขอความร่วมมือในกิจกรรมการท่องเที่ยว

- วิธีการสื่อสารเพื่อการจัดการการท่องเที่ยว
- วิธีการสื่อสารเพื่อแก้ไขปัญหาในการจัดการการท่องเที่ยว
- ช่องทางการติดต่อสื่อสารทั้งภายในและภายนอกชุมชน

ความเชื่อถือได้ของข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการตรวจสอบหลายวิธีด้วยกันคือ การศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ การใช้สัมภาษณ์เจาะลึก การสังเกต อากัปกริยา การแสดงออกในขณะที่สัมภาษณ์หรือพูดคุยกับผู้นำ และสมาชิกชุมชน ตลอดจนการตรวจสอบข้อมูลโดยให้กลุ่มเป้าหมายที่ได้สัมภาษณ์เป็นผู้ตรวจสอบประเด็นสำคัญต่าง ๆ และข้อมูลทุกส่วนมาใช้ประกอบกันในการทบทวน ตรวจสอบข้อมูล

นอกจากนั้น ความเชื่อถือของข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยให้ความสำคัญต่อกระบวนการในการเก็บรวบรวมข้อมูล และมีแนวทางปฏิบัติเพื่อเสริมสร้างความน่าเชื่อถือของข้อมูลเพิ่มขึ้น ดังนี้

1. ควบคุมสถานการณ์วิจัย เพื่อให้ได้ข้อมูลที่น่าเชื่อถือโดยการสร้างสัมพันธภาพ อ่อนน้อม ถ่อมตนต่อผู้อาวุโส และให้ความจริงใจในการสัมภาษณ์ เพื่อให้เกิดความร่วมมือตลอดระยะเวลาที่ดำเนินการวิจัย
2. ก่อนการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้ชี้แจงรายละเอียดและขั้นตอนในการวิจัย ทำความเข้าใจร่วมกับกลุ่มเป้าหมายเพื่อให้เกิดความร่วมมือ สามารถให้ข้อมูลตามความเป็นจริง
3. ผู้วิจัยฝึกฝนและพัฒนาตนเองในเทคนิคการสัมภาษณ์ การสังเกต และบันทึกข้อมูล เพื่อให้เกิดทักษะก่อนการดำเนินการเก็บข้อมูลจริง
4. ผู้วิจัยกำหนดบันทึกการสังเกต โดยการจดบันทึก หากไม่สามารถจดบันทึกได้ขณะสัมภาษณ์ จะรีบบันทึกอีกครั้งหลังการสัมภาษณ์เสร็จสิ้น หากเป็นการสัมภาษณ์ เมื่อสัมภาษณ์เสร็จ ผู้วิจัยจะถอดเทปสัมภาษณ์อย่างละเอียดตามความจริงในทันที เพื่อช่วยลำดับเหตุการณ์ได้อย่างต่อเนื่องและนำข้อมูลที่ได้ไปวางแผนในการสัมภาษณ์ครั้งต่อไป ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

5. ผู้วิจัยให้ความสำคัญต่อจริยธรรมในการทำการวิจัย โดยจะพยายามไม่ให้เกิดผลเสียหายต่อกลุ่มเป้าหมายที่สัมภาษณ์

การวิเคราะห์ข้อมูล

หลังจากที่ได้ข้อมูลจากการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีต่าง ๆ แล้ว ผู้วิจัยจะนำข้อมูลมาจัดระบบข้อมูล รวบรวม และแบ่งหมวดหมู่และประเภทของข้อมูลตามขอบเขตการวิจัย จากนั้นนำมาวิเคราะห์โดยใช้แนวคิดและทฤษฎีในบทที่ 2 เป็นกรอบในการวิเคราะห์ โดยแบ่งการวิเคราะห์ข้อมูลตามสัดส่วนของวัตถุประสงค์การวิจัย

รายละเอียดของการวิเคราะห์ข้อมูลแต่ละส่วน มีดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลในแต่ละกรณีศึกษา โดยจะจัดเพิ่มข้อมูล เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้มีการเก็บข้อมูลในหลายรูปแบบแบ่งออกเป็น ข้อมูลเอกสาร ข้อมูลจากการสังเกต การสัมภาษณ์ ซึ่งเป็นข้อมูลเชิงคุณภาพไม่สามารถแจกแจงนับได้ ผู้วิจัยจึงได้วิเคราะห์โดยการตีความหมาย โดยนำเอาคำ วลี ประโยค อากัปกริยา พฤติกรรมการแสดงออก บริบททางสังคม นำมาจัดเป็นหมวดหมู่ตามความเกี่ยวข้องตามขอบเขตการวิจัย
2. การสรุปเรื่องของแต่ละกรณีศึกษา วิเคราะห์หาข้อสรุปตามสาระสำคัญของการวิจัย โดยนำข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งหมดมาผสมผสานกันเพื่อนำไปสู่การสรุปประเด็นในแต่ละกรณีศึกษา
3. วิเคราะห์สรุปรวม โดยนำข้อมูลสาระสำคัญของแต่ละกรณีศึกษา มาตีความหมาย เพื่อสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (Inductive Method) โดยการวิเคราะห์เพื่อตอบคำถามตามวัตถุประสงค์ และปัญหานำการวิจัย

การนำเสนอข้อมูล

ผู้วิจัยนำเสนอข้อมูลในแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Analysis Descriptive) โดยการนำเสนอข้อมูลตามสัดส่วนของปัญหามาในการวิจัย ประกอบกับการบรรยายขั้นตอนหรือวิธีการต่าง ๆ โดยการนำเสนอข้อมูลแบ่งเป็น 2 ส่วนตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยคือ

1. ข้อมูลเกี่ยวกับรูปแบบการสื่อสารในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบโฮมสเตย์ของชุมชนปลายโพงพาง อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม
2. ข้อมูลเกี่ยวกับบทบาทของผู้นำชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบโฮมสเตย์ของชุมชนปลายโพงพาง อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม